

Marius-Sorin Miclea

**GEOSTRATEGIA
STATELOR UNITE ALE AMERICII
ÎN FOSTUL SPAȚIU DE INFLUENȚĂ SOVIETIC**

*Aspecte geostrategice și economice
ale proiecției puterii americane în Eurasia,
în perioada paradigmei unipolarității*

Presa Universitară Clujeană

MARIUS-SORIN MICLEA

•

**GEOSTRATEGIA STATELOR UNITE ALE AMERICII
ÎN FOSTUL SPAȚIU DE INFLUENȚĂ SOVIETIC**

*Aspecte geostrategice și economice ale proiecției puterii
americane în Eurasia, în perioada paradigmei unipolarității*

MARIUS-SORIN MICLEA

GEOSTRATEGIA
STATELOR UNITE ALE AMERICII
ÎN FOSTUL SPAȚIU DE INFLUENȚĂ SOVIETIC

*Aspecte geostrategice și economice
ale proiecției puterii americane în Eurasia,
în perioada paradigmei unipolarității*

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2022

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Ada Hurbean

Conf. univ. dr. Mihaela Miruna Tudorașcu

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru conținutul și drepturile privind folosirea imaginilor din prezenta lucrare.

Sursă imagine copertă:

https://katehon.com/sites/default/files/usa_vs_russia.jpg

ISBN: 978-606-37-1437-5

© 2022 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>**

ÎN APOI LA TENTAȚIA GEOPOLITICII.

OPORTUNITĂȚI ȘI LIMITE

Al 21-lea secol nu a început, în politica internațională, sub semnul geopoliticii. Dimpotrivă, atacurile teroriste apocaliptice de la 11 septembrie 2001 sugerau o dimensiune mai degrabă civilizațională, culturală, globală și paradigmatică a marilor confruntări ale noului veac. Geopolitica părea în pragul dintre secole o abordare vetustă, ținând în cel mai bun caz de istoria Războiului Rece, dacă nu de viziunea imperialistă caducă a conservatorului Halford Mackinder, de la începutul secolului trecut, de delirul „marșului către est” al *Wehrmacht*-ului, în căutarea „spațiului vital” pentru supremația Germaniei naziste, sau de dorința lui Stalin de a i se recunoaște dreptul la o sferă de influență asupra unei jumătăți a Europei.

Și totuși, surprinzător pentru adepții noilor teorii ale relațiilor internaționale post-Război Rece (constructivismul social, de exemplu), care păreau să se fi impus la sfârșitul anilor '90, sub influența majoră a lui Alexander Wendt, *geopolitica și realismul în diversele lui nuanțe s-au întors în forță*, la propriu și la figurat, un deceniu mai târziu, ocupând -cu o autoritate greu de contestat- terenul politicii internaționale, atât practic cât și teoretic.

Puține sunt astăzi analizele de politică internațională, declarațiile oamenilor politici, strategiile guvernamentale, comportamentele statelor și alianțelor sau conceptele politice noi care nu încorporează elemente de geopolitică și geostrategie. Există o tentație puternică a geopoliticii, deopotrivă la liderii

politici și la comunitatea epistemică a relațiilor internaționale, o tentație care se bucură de oportunitățile de creștere și cercetare spectaculoase ale vremurilor tulburi pe care le trăim, dar care se confruntă în același timp cu limite explicative considerabile, ori cu riscurile simplificării problematicilor aflate în discuție.

Geopolitica este un instrument puternic și util dar nu poate explica tot ce se întâmplă. Este o abordare incluzivă dar nu holistică. O posibilă soluție dar nu un panaceu. Trebuie să ne raportăm la ea cu luciditate și echilibru, cu moderație și rațiune, acceptând-o că există și funcționează dar refuzând să o absolutizăm.

Cartea pe care o deschide această scurtă prefață este un fragment din teza de doctorat a domnului Marius-Sorin Miclea, elaborată între 2006-2011, intitulată *„România și Regiunea Extinsă a Mării Negre, în noul context de apărare și securitate de după Războiul rece”*. Titlul pe care l-a ales autorul, *„Geostrategia Statelor Unite ale Americii în fostul spațiu de influență sovietic”*, arată că secțiunea tradusă din limba franceză și publicată în această carte se concentrează pe strategia și interesele SUA în Europa de Est. În realitate, este mai mult decât atât, existând capitole cel puțin la fel de extinse cu privire la Federația Rusă.

Desigur, dintr-o anumită perspectivă se poate spune că cei 11 ani care au trecut de la încheierea acestei teze de doctorat au adus schimbări importante ale tabloului geopolitic și geostrategic global iar oportunitatea publicării tezei a scăzut. Pe de altă parte, publicarea acum a acestei teze vine să demonstreze că o mare parte din tendințele și caracteristicile actuale ale politicii marilor puteri -în epoca denumită în prezent *competiția marilor puteri*, care a urmat unipolarității și hegemoniei americane a primilor 10-15 ani post-Război Rece - au apărut și s-au cristalizat exact în perioada de elaborare a tezei. Unele tendințe erau mai vizibile și mai explicite, altele mai camuflate.

Cercetarea doctorală a domnului Miclea a vizat, în esență, plasarea României în geopolitica bazinului extins al Mării Negre, dar a abordat inevitabil (și) politica externă și de securitate a marilor puteri (SUA și Federația Rusă) și regionale (Turcia, Ucraina) în zona de confluență postimperială, de interferențe culturale și civilizaționale și de periferii geopolitice, „construită” istoric de Marea Neagră între Europa și Asia, între Balcani și Orientul Mijlociu, între limita estică a Occidentului și cea vestică a Orientului.

Intervalul 2006-2011, în care a fost scrisă teza de doctorat, acoperă evenimente importante pe plan geopolitic regional și global – conferința de securitate de la München din 2007, în care Vladimir Putin a afirmat că ordinea mondială bazată pe hegemonia americană este dăunătoare și trebuie schimbată, summitul NATO de la București, din aprilie 2008, cu participarea ca invitat extern a lui Putin și cu discuția despre posibilitatea aderării Ucrainei și Georgiei, invazia Rusiei în provinciile georgiene Abhazia și Osetia de Sud, în august 2008, semnarea acordului privind instalarea scutului american antirachetă la Deveselu, intrarea Mării Negre pe agenda de securitate regională și europeană etc.

Cartea de față este o binevenită „radiografie” geopolitică a unei secvențe în mișcare a contextului regional la Marea Neagră, o diagnoză complexă a proceselor geopolitice de acum aproximativ 12-15 ani, care au condus la acumularea tensiunilor în zonă, ce au culminat în 2014 cu prima etapă a agresiunii Rusiei iar în 2022 cu invazia pe scară largă din Ucraina. Autorul explică limpede acest context geopolitic, în prima parte a cărții:

„Sfârșitul Războiului rece a modificat organizarea pieselor sistemului de securitate al Europei Orientale, modificând în mod implicit și structura arhitecturii de securitate a continentului

europăean. Acest proces reflectă caracteristicile esențiale ale mediului geopolitic în care se derulează tranziția spre un sistem geopolitic multipolar, competiția între puterile aflate în spațiul euro-atlantic pentru redistribuirea rolurilor, precum și tentativele Rusiei de-a redeveni marea putere care a fost odată și de-a beneficia de un loc de prim rang în Europa”.

Ceea ce la vremea elaborării tezei nu se vedea atât de clar ca astăzi, și anume caracterul revizionist și agresiv al politicii Rusiei față de ordinea de securitate europeană post-Război Rece, apare oarecum estompat în definirea axelor pe care sunt definite interesele geopolitice ale SUA în zona Mării Negre. Sunt menționate, de exemplu, amenințările teroriste la nivel global, de înțeles în perioada din primii ani de după 9/11. Inclusiv un citat care pare astăzi de-a dreptul naiv din Zbigniew Brzezinski, folosit de autorul cărții, arată cât de mult s-au schimbat lucrurile în prezent, față de ce se credea acum 15-20 de ani:

„noua viziune americană reduce Europa la un simplu pol economic, Rusia având un statut de putere regională încercuită, condamnată să rupă orice legătură cu fostul său imperiu și obligată să se democratizeze”.

Un aspect pe care Marius Miclea îl observă cu pertință profesională este ceea ce în perioada 2006-2011 se contura a fi „noua strategie a SUA la Marea Neagră” și abordarea acestei regiuni ca avanpost geopolitic și geostrategic al Occidentului la porțile Orientului:

„Prezența a trei membri NATO (Turcia, România și Bulgaria), întărește și potențează puterea Americii în regiune. Prezența bazelor americane pe malul Mării Negre reprezintă noua strategie americană de transformare a prezenței sale militare în lume, cu accent pe baze militare reduse, de mică amploare, însă extrem de flexibile, modulare, cu o capacitate sporită de proiecție a lor pe cale aeriană, în diferitele zone de conflict de pe glob, într-un timp foarte scurt”.

Schimbări majore s-au petrecut pe agenda politică internațională în raport cu modul în care autorul prezintă, în 2011, doctrina de apărare și acțiunea politico-diplomatică și militară externă a Federației Ruse. Astăzi, o parte din ideile și percepțiile de atunci, poate cu un larg grad de răspândire și acceptare pe plan european, arată cât de mult se înșela, de fapt, comunitatea epistemică a relațiilor internaționale față de intențiile și agenda reală agresivă, expansionistă și imperialistă a Rusiei:

„Pentru stabilirea doctrinei sale militare, Rusia se bazează pe principiile și normele internaționale. [...] Securitatea Federației Ruse se sprijină pe un comandament militar centralizat, asupra căruia se exercită un control civil al societății. [...] Rusia nu va atenta la securitatea internațională și națională a altor state”.

Secvența geopolitică de acum mai bine de un deceniu pe care ne-o oferă această carte este binevenită. Ea ne arată traiectoria dramatică și drumul parcurs în regiunea extinsă a Mării Negre de politica marilor puteri, în special a Rusiei și, ca răspuns, cea a Statelor Unite, menită să ofere garanții de securitate aliaților săi, până la războiul de astăzi. Înțelegem astfel o parte din greșelile, naivitățile și iluziile Occidentului în relația cu Rusia lui Putin. Cartea este mărturia unei epoci a naivității Vestului față de agenda ascunsă a Moscovei.

Autorul dovedește o înțelegere robustă și bine echipată teoretic și metodologic a geopoliticii regiunii extinse a Mării Negre, privită ca spațiu dinamic și instabil, de graniță, în care mereu ceva se termină și ceva începe iar între cele două categorii apare o tensiune, o falie sau o ciocnire. Designul cercetării doctorale, din care această carte extrage doar o parte, este bine proiectat.

Pentru oricine dorește să înțeleagă mai bine ce s-a întâmplat în această zonă a periferiilor geopolitice și geostrategice între 2006-2011, această carte se va dovedi un instrument util.

Prof. univ. dr. Valentin Naumescu

Cluj, 13 iunie 2022

CUPRINS

Înapoi la tentația geopoliticii.

Oportunități și limite	5
-------------------------------------	----------

Capitolul 1..... 11

§1. Importanța și rolul integrator al Statelor Unite ale Americii în Regiunea Mării Negre. Principala sarcină geostrategică a Washingtonului în regiune, umplerea vidului de putere după retragerea Kremlinului din vecinătatea apropiată.....	11
--	----

§2. Interesele geopolitice ale Statelor Unite la Marea Neagră. Riscurile secesiunilor regionale pentru noua politică de securitate regională	21
--	----

§3. Regiunea Extinsă a Mării Negre, un teritoriu complex, incitant pentru America, cu particularități multiple. O strategie americană realistă pentru ameliorarea securității regionale.....	29
--	----

§4. America și rolul NATO în Europa. Rolul complexului militar-industrial american în ecuația politicii externe americane	41
---	----

§5. Noul rol al Alianței militare în Europa, în cadrul operațiunii de stabilizare a continentului și de integrare a noilor parteneri. Considerațiuni asupra strategiei americane în Eurasia și consecințele implicării Casei Albe în războiul din fosta Iugoslavia	50
--	----

§6. Adevăratele scopuri și motivațiile strategice ale războiului din Kosovo	64
§7. Rusia, un obstacol geopolitic major în fața tendințelor geostrategice americane de expansiune militară și economică. Poziția Chinei în ecuație	73
§8. America și miza energetică a Eurasiei. Problemele globale și cele energetice ale unei mari puteri în plină expansiune.....	84
§9. Înfrentarea dintre puterile prezente și încercările acestora de dominare a regiunii. Eforturile Statelor Unite de a-și securiza poziția în regiunea Mării Caspice. Divergențele cu Rusia	96
§10. Principalele obiective și priorități strategice ale Statelor Unite – piloni esențiali ai securității energetice în Eurasia.....	105
Capitolul 2.....	121
§1. Impactul politic al programului TACIS în dinamica schimburilor survenite între comunitatea occidentală și actorii Regiunii Extinse a Mării Negre.....	121
§2. Inevitabila implicare a factorului rus în chestiunea energetică regională. Activismul american împotriva intervenționismului rus în statele aparținând fostei sfere de influență de la Kremlin	133
§3. Caracteristici geopolitice ale momentului tranziției către lumea multipolară. Considerații asupra structurii momentului unipolar.....	142
§4. Considerațiuni structurale asupra momentului unipolar. Contestarea hiperputerii și retorica anti-hegemonistă	154
§5. Strategia hiperputerii americane în sistemul unipolar	161

§6. Evaluarea caracteristicilor puterii americane în momentul unipolar	169
§7. Consecințele descurajării americane și repercusiunile sale asupra planificării și desfășurării operațiunilor militare. Particularitățile momentului unipolar, noul model al relațiilor bilaterale ruso-americane și riscurile unui nou Război Rece	176
§8. Strategiile Kremlinului de întărire a relațiilor cu marii actori ai lumii unipolare. Raportul de forțe ca element de reorganizare a Regiunii Mării Negre	186
§9. Scurt expozeu doctrinar asupra principalelor amenințări internaționale care influențează securitatea militară a Federației Ruse în perioada momentului unipolar	194

„Importanța geopolitică a Eurasiei nu scade. Și acest fapt este vizibil nu doar la periferia sa occidentală (Europa), unde se află cea mai mare parte a puterii economice și politice a lumii, ci și în regiunea orientală (Asia), care a devenit de curând un centru vital de expansiune economică și influență politică în creștere. Prin urmare, dilema despre cum pot Statele Unite (depășind restul lumii) să manipuleze relațiile complexe între puterile eurasiatice - și în particular cum pot să prevină apariția unor puteri asiatice, dominantă și antagonstă – este esențială pentru ca Statele Unite să-și poată exercita hegemonia mondială. Eurasia este, în consecință, tabla de șah pe care se desfășoară lupta pentru întâietate mondială”.

Zbigniew Brzezinski, „Marea tablă de șah”, 1997

